

TURVALLINEN ALKU ELÄMÄLLE:

OPPIMATERIAALI YLÄKOULUUN JA TOISELLE ASTEELLE

Jokaisella tytöllä on oikeus päättää omasta kehostaan! Plan International Suomen valokuvanäyttely ja siihen liittyvä oppimateriaali käsittelevät seksuaali- ja lisääntymisterveyttä ja -oikeuksia. Kuvat ja tehtävät kutsuvat pohtimaan tasa-arvon, terveyden ja ihmisoikeuksien yhteyttä. Astu virtuaaliseen valokuvanäyttelyyn [tästä!](#)

Materiaali soveltuu yläkouluun ja toiselle asteelle. Valokuvanäyttelyä voi käsitellä ja sen oppimateriaalia soveltaa useimmissa oppiaineissa, ja sen voi yhdistää monialaisiin oppimiskokonaisuuksiin. Materiaali on tehty kansainväliseksi tyttöjen päiväksi, jota juhlitaan vuosittain 11. lokakuuta. Vuoden 2021 tyttöjen päivänä Plan haluaa nostaa esiin tiedon merkityksen tasa-arvon ja tyttöjen oikeuksien toteutumiseen. Teema on ajankohtainen myös muulloin ja linkittyy vahvasti opetussuunnitelmien tavoitteisiin.

Oppiaineet: TE, Äi, GE, YH, ET, UE

Laaja-alaisen osaamisen tavoitteet: L1, L2, L4, L5 ja L7

Oppimateriaalin tavoitteet:

- Ymmärtää seksuaali- ja lisääntymisterveyden ja -oikeuksien sekä niistä saatavan tiedon merkitys ihmisten ja yhteisöjen hyvinvoinnille
- Herättää ajattelemaan, mitä oikea tieto ja sen puute merkitsevät erityisesti tytöille edellytyksiä
- Ymmärtää, miten ihmisten ja ympäristön terveyttä ja turvallisuutta voidaan ylläpitää ja edistää

Sisältö:

Oppimateriaali koostuu kahdestatoista tehtävästä, joista voit rakentaa ryhmällesi sopivan kokonaisuuden esimerkiksi valitsemalla jokaisesta tehtävätyypistä (1–5) yhden tehtävän. Jos haluat käsitellä aihetta laajemmin ja syvällisemmin vaikka monialaisena oppikokonaisuutena, voitte tehdä kaikki tehtävät.

1. Orientoivat tehtävät ennen valokuvanäyttelyn katsomista

1A, 1B

2. Valokuvanäyttely

2A, 2B, 2C

3. Näyttelykokemuksen purku

3 A&B

4. Syventävät tehtävät valokuvanäyttelyn katsomisen jälkeen

4A, 4B, 4C

5. Kotitehtävät

5 A&B

ESIPUHE

Jokaisella naisella on oikeus päättää, haluaako lapsia, kuinka monta, milloin ja kenen kanssa. Jokaisella ihmisellä on oikeus päättää, harrastaako seksiä, kenen kanssa ja milloin. Jokaisella alaikäisellä työllä on oikeus olla itse vielä lapsi sen sijaan, että joutuu hoitamaan omaa lasta.

Maailman tytöillä ja heidän yhteisöillään ei ole riittävästi tietoa tyttöjen seksuaali- ja lisääntymisterveydestä ja -oikeuksista. Tämä altistaa tytöt liian varhaisille raskauksille ja avioliitoille sekä väkivallalle ja hyväksikäytölle. Joka vuosi 16 miljoonaa 15–19-vuotiasta tyttöä tulee äidiksi ja 12 miljoonaa alaikäistä tyttöä joutuu naimisiin. Lisäksi tiedonpuute johtaa vuosittain kolmen miljoonan tytön silpomiseen ja miljooniin koulupoissaoloihin. Jokaisella työllä tulisi olla mahdollisuus valita toisin.

Oikea tieto mahdollistaa hyvien valintojen tekemisen. Virheellisellä tiedolla tai haitallisilla uskomuksilla taas voi olla vakavia seurauksia, kun halutaan saada tietoa esimerkiksi omasta kehosta, seksuaali- ja lisääntymisterveydestä, mielenterveydestä, koronaviruksesta tai muista nuorille tärkeistä asioista.

Plan International Suomen valokuvanäyttely ”Turvallinen alku elämälle” kertoo työstä tyttöjen ja naisten seksuaali- ja lisääntymisterveyden ja -oikeuksien puolesta Mosambikissa. Tyttöjen asemaa voidaan parantaa tukemalla tyttöjen koulutusta, lisäämällä tietoa ja muuttamalla haitallisia käsityksiä ja tapoja yhdessä paikallisten yhteisöjen, koulujen ja klinikoiden kanssa. Tiedon avulla tytöillä on mahdollisuus hallita omaa elämäänsä paremmin ja tehdä tulevaisuutensa kannalta ratkaisevia valintoja.

TAUSTAA TYTTÖJEN PÄIVÄSTÄ

Plan International on lastenoikeusjärjestö, joka parantaa erityisesti heikoimmassa asemassa olevien tyttöjen elämää ja suojelua.

Sukupuolten tasa-arvo on tärkeä teema, koska sukupuoliroolit ja niihin liittyvät odotukset ulottuvat kaikille elämän osa-alueille ja vaikuttavat jokaisen mahdollisuuksiin tehdä omaa elämäänsä koskevia valintoja. Tasa-arvoisessa yhteiskunnassa kunnioitetaan jokaista omana itsenään, eikä sukupuoli yksinään määritä kenenkään arvoa ja kykyä. Ihmiset ympäri maailmaa kohtaavat sukupuoleensa kohdistuvia vaatimuksia, odotuksia ja syrjintää. Tasa-arvon globaali edistäminen vaatii rakenne- ja asennemuutosta.

Tasa-arvokysymykset koskettavat kaikkien sukupuolien edustajia, mutta kansainvälisesti naiset ja tytöt sekä sukupuolivähemmistöt ovat huomattavasti muita heikommassa asemassa. Siksi heidän oikeuksiensa turvaaminen on erityisen tärkeää. YK:n kansainvälinen tyttöjen päivä 11.10. muistuttaa syrjinnästä, jota tytöt kohtaavat kaikkialla maailmassa ikänsä ja sukupuolensa takia. Toisaalta se on juhlapäivä, joka nostaa esiin tyttöjen voiman ja mahdollisuudet. Vuonna 2021 tyttöjen päivänä Plan haluaa muistuttaa erityisesti siitä, että tytöillä ja nuorilla naisilla on oikeus saada tietoa, jonka avulla he voivat päättää omasta kehostaan ja elämästään.

ORIENTOIVAT TEHTÄVÄT ENNEN VALOKUVANÄYTTELYN KATSOMISTA

1A. Mitkä seksuaali- ja lisääntymisterveys ja -oikeudet?

TAVOITTEET:

- Kartoittaa ennakkotietoja näyttelyn teemasta
- Ymmärtää, mitä seksuaali- ja lisääntymisterveys ja -oikeudet tarkoittavat
- Hahmottaa seksuaali- ja lisääntymisterveyden ja -oikeuksien merkitystä yksilölle ja yhteisöille

Tarvikkeet: Liimalappuja, isoja papereita (esim. fläppitaulupaperit), kyniä

OHJEET:

Pohtikaa ensin yhdessä, mitä tarkoittaa seksuaali- ja lisääntymisterveys ja -oikeudet. Seksuaali- ja lisääntymisterveys ja -oikeudet tarkoittavat yksilön oikeutta päättää tietoisesti ja vastuullisesti omaan terveyteen, kehoon, seksuaalisuuteen ja lisääntymiseen liittyvistä asioista ilman väkivallan uhkaa, painostusta tai syrjintää. Jokaisella on oikeus määrätä itse omasta kehostaan ja toteuttaa seksuaalisuuttaan oman seksuaalisen suuntautumisensa mukaisesti ja muiden oikeuksia kunnioittaen. Kaikilla ihmisillä on sukupuolesta, etnisestä taustasta, seksuaalisesta suuntautumisesta, terveydentilasta ja toimintakyvystä riippumatta seksuaalioikeudet.

Ja sitten oppilaat pienryhmiin ja anna jokaiselle ryhmälle iso paperi ja kyniä. Kukin ryhmä tekee ajatuskartan seksuaali- ja lisääntymisterveydestä ja -oikeuksista omien ennakkotietojensa perusteella. Mitä kaikkea seksuaali- ja lisääntymisterveyteen ja -oikeuksiin kuuluu? Millaisia oikeuksia, tarpeita, palveluita, haasteita?

Tutkikaa sitten yhdessä Väestöliiton listaa seksuaalioikeuksista (ks. alla ja <https://www.hyvakysymys.fi/artikkeli/mita-ovat-seksuaalioikeudet/>)

Onko listalla sellaisia oikeuksia, jotka eivät tulleet mieleen? Mitä kaikkea näihin oikeuksiin liittyy?

1. Oikeus omaan seksuaalisuuteen
2. Oikeus tietoon seksuaalisuudesta
3. Oikeus suojella itseään ja tulla suojelluksi
4. Oikeus seksuaaliterveyspalveluihin
5. Oikeus näkyä
6. Oikeus yksityisyyteen
7. Oikeus vaikuttaa

Ajatuskarttaan palataan näyttelyn katsomisen jälkeen harjoituksessa 4A.

1B. Seinäsarjakuva seksuaalioikeuksista (45–60 min)

TAVOITTEET:

- Ymmärtää, mitä seksuaalioikeudet ovat
- Hahmottaa seksuaalioikeuksien merkitystä yksilölle ja yhteisöille
- Harjoitella kantaottavan seinäsarjakuvan tekoa

Tarvikkeet: Liimalappuja, isoja papereita (esim. fläppitaulupaperit), kyniä

OHJEET:

Jaa oppilaat seitsemään ryhmään. Anna jokaiselle pienryhmälle pohdittavaksi yksi seksuaalioikeus:

1. Oikeus omaan seksuaalisuuteen
2. Oikeus tietoon seksuaalisuudesta
3. Oikeus suojella itseään ja tulla suojelluksi
4. Oikeus seksuaaliterveyspalveluihin
5. Oikeus näkyä
6. Oikeus yksityisyyteen
7. Oikeus vaikuttaa

Pienryhmä pohtii yhdessä:

- Miksi juuri tämä seksuaalioikeus on tärkeä?
- Toteutuuko oikeus Suomessa? Miksi? Onko tilanne kaikille Suomessa samanlainen?
- Mitä oikeuden toteutumisen hyväksi voisi tehdä Suomessa?
- Kenellä on vastuu toimia?

Sitten jokainen oppilas tekee joko yksin tai parin kanssa neljän ruudun seinäsarjakuvan siitä oikeudesta, jota ryhmän kanssa pohti. Sarjakuvan tarkoitus on välittää yksinkertainen tarina tai viesti. Sillä voi esimerkiksi tiedottaa oikeudesta, kertoa oikeuteen liittyvän lyhyen tarinan tai esitellä haasteen, palvelun tai tarpeen. Sarjakuvasta tehdään julistekokoinen (A3).

Seinäsarjakuvan ohjeet pähkinänkuoressa:

1. Päätä, mitä haluat kertoa, ja keksi tarina.
 2. Jaa tarinasi neljään ruutuun ja päätä kunkin ruudun sisältö.
 3. Kolme nyrkkisääntöä:
 - a. Käytä tekstiä mahdollisimman vähän.
 - b. Älä ilmaise tekstillä asioita, jotka voi nähdä kuvasta.
 - c. Varaa tärkeille asioille enemmän tilaa ja sijoita ne etualalle.
 4. Hahmottele sarjakuva ensin lyijykynällä kevyesti.
 5. Vahvista halutut alueet tussilla päälle piirtäen ja pyyhi lyijykynäjäljet pois.
- Ripustakaa lopuksi kaikki sarjakuvat seinälle ja kierrelkää tutustumassa niihin.

Seinäsarjakuva on lyhyt visuaalinen tarina, jonka voi tehdä mistä aiheesta tahansa. Menetelmää käytetään ympäri maailmaa. Se on edullinen ja tehokas viestintäkeino paikallisessa tiedottamisessa ja vaikuttamistyössä. Seinäsarjakuvan voi kopioida ja teipata seinille, ilmoitustauluille tai muihin (luvalliisiin) paikkoihin. Lue lisää menetelmästä ja sen käytöstä Maailman sarjakuvat ry:n sivuilta: <https://www.worldcomics.fi/>.

VALOKUVANÄYTTelyn KATSOMINEN

2A. Valokuvakävely (15 min)

TAVOITTEET:

- Tutustua valokuvanäyttelyyn ja sen teemoihin
- Rohkaista keskustelemaan valokuvista eri näkökulmista ja ilmaisemaan oma mielipide

Tarvikkeet: Valokuvanäyttely, älytaulu, kysymykset printattuna tai kirjoitettuna erillisille papereille

OHJEET:

Asettele kysymykset printattuna tai kirjoitettuna erillisille papereille ympäri luokkaa. Heijasta yksi valokuvanäyttelyn kuvista luokan seinälle. Oppilaat kävelevät luokassa kuvaa katsellen. Kun he kuulevat sovitun merkkiään (esim. taputus), he menevät lähimmän kysymyksen luo ja muodostavat ryhmän (2–5 henkilöä) lähellä olevien kanssa. Ryhmä keskustelee kysymyksestä ja kuvasta yhdessä parin minuutin ajan. Kun äänimerkki kuuluu uudestaan, keskustelijat jatkavat kävelyä ja seinälle heijastetaan toinen valokuva. Toistakaa sama useaan kertaan. Ohjeista oppilaita vaihtamaan kysymyksiä ja keskustelukumppaneita mahdollisimman paljon.

Keskustelukysymyksiä:

- Mitä kuvassa tapahtuu?
- Miten kuva liittyy seksuaali- ja lisääntymisterveyteen ja -oikeuksiin?
- Miten kuvan paikka tai tilanne olisi erilainen, jos se olisi kuvattu Suomessa?
- Minkä nimen tai kuvatekstin antaisit kuvalle?
- Miltä sinusta tuntuisi, jos olisit kuvan paikassa tai tilanteessa?
- Millaisia kysymyksiä sinulla herää kuvasta?

2B. Keskusteleva kuvan tarkastelu (n. 10 min/kuva)

TAVOITE:

- Tutustua valokuvanäyttelyyn ja sen teemoihin
- Harjoitella kuvasta keskustelemista
- Syventyä kuvaan tarkemmin ja huomata, että kuvia voidaan tulkita eri tavoin.

Tarvikkeet: Valokuvanäyttely, älytaulu

OHJEET:

Käyttäkää keskusteleavan kuvan tarkastelun menetelmää (Visual Thinking Strategies eli VTS). Heijasta yksi valokuvanäyttelyn kuvista seinälle niin, että kaikki näkevät kuvan.

Tässä menetelmän ohjeet:

- Kuvan tarkastelu hiljaisuudessa. Käytetään aluksi hetki aikaa hiljaisuudessa ja katsotaan tätä kuvaa.
- Kolme kysymystä
 - 1) Mitä tässä kuvassa on meneillään?
 - 2) Mitä sellaista näet (kuvassa), joka saa sinut sanomaan niin (...)?
 - 3) Mitä vielä voimme löytää?

- Osoita tarkasti kommentoijan tarkoittamaa kohtaa ja toista kuulemasi omin sanoin (parafrasi)
- Pysy neutraalina (älä osoita erityistä intoa, jos joku vastaa, kuten “toivot” tai kuten on “oikein”).
- Tee joka kommenttiin parafrasi
- Linkitä
- Käytä ehdollista kieltä (“tämä voisi olla henkilön äiti”)
- Kehystä: liitä laajempaan kokonaisuuteen, osoita, millaisen ajattelun kautta puhuja päätyi mielipiteeseensä tai kommenttiinsa
- Lopeta keskustelu kiittämällä ryhmääsi, älä pyri johtopäätöksiin.

Voitte keskustella 1–3 kuvasta vuorollaan. Jokaisen kuvan tarkasteluun on hyvä varata kymmenisen minuuttia.

2C. Kamerakynä (30–45 min)

TAVOITTEET:

- Syventää ymmärrystä tasa-arvosta
- Tutustua kamerakynän pedagogiikkaan

Tarvikkeet: Valokuvanäyttely, älylaitteet ryhmille kuvien katsomista ja kuvaamista varten (älypuhelin tai tabletti)

OHJEET:

Jaa oppilaat pienryhmiin (2–4 henkilöä). Jokaisella ryhmällä on älylaite (esim. tabletti), jolta voi katsoa valokuvanäyttelyn kuvia. Jokainen ryhmä valitsee yhden kuvan näyttelystä ja tutustuu siihen ja sen kuvatekstiin. Ryhmä keskustelee kuvasta ja kirjoittaa ylös, miltä kuvan tilanne näyttäisi Suomessa omassa elinympäristössämme. Tämän jälkeen ryhmät toteuttavat kuvasta suomalaisen version (esim. punnitus Mosambikissa à punnitus Suomessa). Kuvaamisen jälkeen ryhmät palaavat luokkaan. Katsokaa kuvat yhdessä suoraan kuvauslaitteelta ja heijastakaa seinälle näkyviin se valokuva, johon kuva liittyy. Keskustelkaa kuvapareista ja vertailkaa kuvia keskenään.

Keskustelukysymyksiä:

- Mitä eroja kuvissa on? Mitä samankaltaisuuksia?
- Miten elämämme muuttuisi, jos näyttelyn kuva olisi meille todellisuutta?
- Oliko suomalaista vastinetta tilanteelle helppo keksiä ja toteuttaa? Miksi?

Kamerakynän pedagogiikassa valo- tai videokuvaa käytetään oppimisen välineenä, jonka avulla oppilas tutkii maailmaa, ajattelee ja ilmaisee ajatteluaan. Opettaja antaa oppilaille yksinkertaisen kuvaustehtävän, joka tehdään yksin, pareittain tai ryhmissä. Tämän jälkeen kuvat tai videot katsotaan ja niistä keskustellaan yhdessä. Kuvaaminen on tapa käsitellä tietoa.

Työskentelyssä kameran luontaiset ominaisuudet tukevat oppilasta erityisesti tarkkaavaisuudessa, toiminnanohjauksessa, ajattelun jäsentämisessä sekä itseilmaisussa. Työskentely voidaan toteuttaa hyvin esimerkiksi kännyköiden tai tablettien kameroilla. (www.kamerakyna.fi)

NÄYTTELYKOKEMUKSEN PURKU

3. Mitä näimme ja koimme? (5–15 min)

TAVOITTEET:

- Purkaa näyttelyssä heränneitä tunteita ja ajatuksia
- Harjoitella kertomaan omista tunteista ja ajatuksista

Tarvikkeet: Liimalappuja, kyniä

OHJEET:

Pura oppilaiden kanssa näyttelykokemusta tekemällä toinen tai kummatkin seuraavista tehtävistä:

A. Fiilisseinä

Harjoitus tehdään hiljaisuudessa. Jaa oppilaille kynät ja liimalaput. Pyydä heitä pohtimaan valokuvanäyttelyä ja kirjoittamaan liimalapulle yksi sana, joka kuvastaa jotakin näyttelystä herännyttä tunnetta tai ajatusta. Valmiit laput kerätään luokan seinälle ja luetaan ääneen. Tehkää huomioita ja keskustelkaa, ovatko näyttelystä heränneet tunteet ja ajatukset samantyyppisiä keskenään vai eroavatko ne paljon toisistaan. Pohtikaa, mistä tämä voi johtua. Tehtävän jatkoksi voitte tehdä keskusteluharjoituksen 3B.

B. Keskustelua näyttelystä

Katsottuanne kaikki näyttelyn kuvat, keskustelkaa yhteisesti kuvien herättämistä tunteista, ajatuksista ja kysymyksistä. Voitte käydä keskustelun joko 3A-tehtävän jatkona tai itsenäisenä harjoituksena.

Keskustelukysymyksiä:

- Mikä kuva jäi parhaiten mieleen? Miksi?
- Jäikö jokin asia näyttelyssä mietityttämään sinua tai kaipaisitko lisää tietoa jostakin?
- Haluaisitko kysyä joltain kuvan henkilöistä jotain? Mitä?
- Samaistuitko johonkin kuvan henkilöön?
- Mikä tunnelma jäi päällimmäiseksi näyttelystä kokonaisuutena?

SYVENTÄVÄT TEHTÄVÄT VALOKUVANÄYTTELYN KATSOMISEN JÄLKEEN

4A. Ajatuskartan purku (20 min)

TAVOITTEET:

- Syventyä näyttelyssä opittuihin asioihin
- Ymmärtää seksuaali- ja lisääntymissterveyden ja -oikeuksien sekä niistä saatavan tiedon merkitys ihmisten ja yhteisöjen hyvinvoinnille
- Vertailla seksuaali- ja lisääntymissterveyttä ja -oikeuksia Suomessa ja Mosambikissa

Tarvikkeet: Harjoituksen 1A ajatuskartat, tusseja tai värikyniä

OHJEET:

Harjoitus on jatkoa harjoitukselle 1A, ja se tehdään samoissa ryhmissä. Palatkaa ennen näyttelyn katsomista tehtyihin ajatuskarttoihin seksuaali- ja lisääntymissterveydestä ja -oikeuksista. Voitte aluksi täydentää ajatuskarttoja näyttelyssä opitun perusteella. Tämän jälkeen ympyröikää ne seksuaali- ja lisääntymissterveyteen liittyvät oikeudet, jotka nousivat valokuvanäyttelyn kuvissa esiin. Keskustelkaa lopuksi ajatuskartoista yhteisesti.

- Mitä toteutuneita seksuaalioikeuksia tuli esiin valokuvanäyttelyssä?
- Tuliko näyttelyssä esiin jokin oikeus, joka ei toteudu?
- Miksi on tärkeää saada tietoa seksuaali- ja lisääntymissterveydestä ja tietää omat seksuaalioikeutensa?
- Mistä voi löytää luotettavaa tietoa seksuaali- ja lisääntymissterveydestä ja -oikeuksista Suomessa?
- Miten oikeuksien toteutumista edesautetaan Mosambikissa?

4B. Elämän alku ennen ja nyt (n. 45 min)

TAVOITTEET:

- Ymmärtää seksuaali- ja lisääntymissterveyden ja -oikeuksien sekä niistä saatavan tiedon merkitys ihmisten ja yhteisöjen hyvinvoinnille
- Vertailla Suomen ja Mosambikin äitiys- ja lapsikuolleisuutta
- Tutkia, miten Suomen äitiys- ja lapsikuolleisuusluvut ovat muuttuneet ajan myötä ja ymmärtää, mitkä toimet ovat vaikuttaneet muutokseen
- Harjoitella tiedonhakua

Tarvikkeet: Tiedonhakuvälineet (älypuhelimet, tabletit, tietokoneet), muistiinpanovälineet

OHJEET:

Tiedonhaun helpottamiseksi voitte aluksi käydä läpi tarvittavat käsitteet suomeksi ja englanniksi.

- Äitiyskuolleisuus (maternal mortality) = menehtyneiden naisten määrä suhteessa 100 000 elävänä syntyneeseen lapseen. Kuolinsyy liittyy raskauteen, synnytykseen tai niihin liittyviin komplikaatioihin.
- Lapsikuolleisuus (child and infant mortality) = ennen viiden vuoden ikää menehtyvien lasten määrä suhteessa 1 000 elävänä syntyneeseen lapseen.

Jaa oppilaat pareihin. Parit tutkivat ja selvittävät Suomen ja Mosambikin äitiys- ja lapsikuolleisuuslukuja sekä sitä, miten ne ovat muuttuneet vuosien varrella (esim. Suomen äitiys- ja lapsikuolleisuuden kehitys viimeisen 100 vuoden aikana). Kirjoittakaa tiedot ylös.

Tiedonhaussa voi käyttää esimerkiksi seuraavia sivuja:

Suomeksi: <https://www.globalis.fi/Tilastot/Aeitiyskuolleisuus>

Englanniksi: <https://ourworldindata.org/maternal-mortality>

Halutessanne voitte kerätä tuloksia yhteen myös taululle/dokumenttikameralle. Vertailun jälkeen keskustelkaa tutkimustuloksista yhteisesti.

Keskustelukysymyksiä:

- Miten Suomen ja Mosambikin äitiys- ja lapsikuolleisuusluvut erosivat toisistaan? Mistä ero johtuu?
- Millaiset äitiys- ja lapsikuolleisuusluvut olivat Suomessa 100 vuotta sitten? Mistä tämä johtuu?
- Millä keinoin äitiys- ja lapsikuolemia on vähennetty Suomessa?
- Kuka maksaa Suomessa julkisen terveydenhuollon?

KOTITEHTÄVÄT

5. Podcast (25–45 min)

TAVOITTEET:

- Ymmärtää tiedon saannin merkitys seksuaali- ja lisääntymisterveyden ja -oikeuksien edistäjänä globaalisti
- Herättää ajattelemaan, mitä oikea tieto ja sen puute merkitsevät nuorille ylipäänsä

Tarvikkeet: [Podcast-jakso](#), laite kuunteluun (kännykkä, tabletti tai tietokone), liite 1 tulostettuna oppilaille

OHJEET:

Anna oppilaille kotitehtäväksi kuunnella Planin lastenhallituksen podcast-jakso "[Miten tieto vaikuttaa tasa-arvoon?](#)" (n. 23 min). Jaksossa Planin lastenhallituksen **Monan** ja **Augustin** vieraana on Plan International Suomen ohjelmatoiminnan asiantuntija **Mari Luosujärvi** sekä terveystiedon opettaja ja Tiedenaisten perustajajäsen **Sanni Härmä** keskustelemassa esimerkiksi siitä, mistä luotettavan tiedon tunnistaa ja miten tieto liittyy seksuaali- ja lisääntymisterveyteen ja -oikeuksiin.

Kuuntelutehtäväksi voit antaa toisen tai kummatkin seuraavista tehtävistä:

A. Totta vai tarua?

Jaa oppilaille printattuna liite 1. Oppilaat tekevät tehtävän samalla, kun kuuntelevat podcast-jaksoa. Tehtävässä luetaan väitteet ja merkitään rastilla, onko väite totta vai tarua.

B. Palautetta podcastista

Pyydä oppilaita täyttämään kuuntelun jälkeen kysely osoitteessa: bit.ly/planinpodcast. Kyselyssä oppilaat pääsevät pohtimaan esimerkiksi, mitä uutta he oppivat aiheesta ja mikä heitä jäi mietityttämään. Voit halutessasi pyytää oppilaita ottamaan kuvan tai kuvakaappauksen lähetetystä lomakkeesta.

Valittu kotitehtävä käydään koulussa yhdessä läpi ja siitä keskustellaan.

Keskustelukysymyksiä kotitehtävien käsittelyyn:

- Minkälaiseen väärään tietoon olet törmännyt ja missä?
- Millaisia vaikutuksia väärällä tiedolla on ollut omaan elämäsi? Tai millaisia vaikutuksia sillä voisi olla?
- Mistä olet oppinut tunnistamaan väärän tiedon? Miten ja missä tätä taitoa pitäisi edistää?
- Mistä voit löytää luotettavaa tietoa?
- Millaisia tabuja Suomessa on liittyen seksuaali- ja lisääntymisterveyteen?
- Millaista seksuaalikasvatusta olet saanut koulussa? Onko se ollut riittävä?
- Miten seksuaalikasvatusta voisi parantaa?

LÄHTEET JA LISÄTIETOJA

Amnesty International Suomen osasto ry: Puhutaan suostumuksesta. Oppimateriaali seksuaalioikeuksien toteutumisen ja suostumuskulttuurin vahvistamiseksi.
https://www.amnesty.fi/uploads/2021/05/puhutaan_suostumuksesta.pdf

Amnesty International Suomen osasto ry: Seksuaalioikeudet. Tietoa ihmisoikeusjärjestö Amnesty:n sivulla. <https://www.amnesty.fi/tyomme/teemat/seksuaalioikeudet/>

Globalis-sivusto. Globalis on interaktiivinen tietokanta, joka sisältää maatietoutta ja tilastoja kehityksestä ja maailman tilasta (ml. tilastot äitiys- ja lapsikuolleisuudesta). Sivustoa ylläpitää Suomen YK-liitto. <https://www.globalis.fi/>

Hyvä kysymys-sivusto: Mitä ovat seksuaalioikeudet? Hyvä kysymys on Väestöliiton ja kumppanijärjestöjen tuottama verkkopalvelu, joka tarjoaa tukea ja tietoa ihmissuhteista ja hyvinvoinnista. <https://www.hyvakysymys.fi/artikkeli/mita-ovat-seksuaalioikeudet/>

Ihmisoikeudet.net: Seksuaali- ja lisääntymisterveys ja -oikeudet. Ihmisoikeudet.net on Ihmisoikeusliiton ylläpitämä sivusto, johon on koottu perustiedot ihmisoikeuksista.
<https://ihmisoikeudet.net/ihmisoikeudet/seksuaalioikeudet/>

Itkonen, Satu (2020): Mitä näemme kun katsomme kuvaa? – Osallisuutta ja uusia näkökulmia VTS-menetelmällä. Keskustelevan kuvan tarkastelun eli VTS-menetelmän yksityiskohtaiset ohjeet. <http://lantisentuollapuolen.rauhanpuolustajat.org/satu-itkonen-mita-naemme-kun-katsomme-kuvaa-osallisuutta-ja-uusia-nakokulmia-vts-menetelmalla>

Kiesiläinen, Ismo (2017): Kamerakynän pedagogiikka. Opettajan käsikirja.
[http://www.kamerakyna.fi/kamerakynan_pedagogiikka_-_opettajan_kasikirja_\(2017\)_web.pdf](http://www.kamerakyna.fi/kamerakynan_pedagogiikka_-_opettajan_kasikirja_(2017)_web.pdf)
Katso myös www.kamerakyna.fi

Our World in Data. Englanninkielinen sivusto kokoaa yhteen tutkimustietoa ja tilastoja kehityksestä (ml. tilastot äitiys- ja lapsikuolleisuudesta). <https://ourworldindata.org/>

Packalen, Leif (2015): Seinäsarjakuvan perusopas. Selkeät, kuvitetut ohjeet seinäsarjakuva-menettelyn käyttöön. Julkaisija Maailman sarjakuvat ry.
https://www.worldcomics.fi/files/8114/4181/0158/2015_seinasarja_perusopas.pdf

Plan International Suomi: Luvuvinkit nuorille. Listassa on koottuna nuorille sopivaa lukemista aiheesta tieto ja tasa-arvo. <https://lahjoita.plan.fi/file/nuorten-luvuvinkit.pdf>

Väestöliitto: Seksuaalioikeudet. Väestöliiton sivu tarjoaa tietoa esimerkiksi seksuaalioikeuksista, -terveydestä ja -kasvatuksesta sekä seksuaalisesta hyvinvoinnista.
<https://www.vaestoliitto.fi/seksuaalisuus/seksuaalioikeudet/>

LIITE 1: TOTTA VAI TARUA?

Kuuntele Planin lastenhallituksen podcast-jakso ja vastaa kuunnellessasi seuraavaan tehtävään. Lue väitteet ja merkitse rastilla, onko väite totta vai tarua.

	Totta	Tarua
1. Seksuaalioikeudet ovat ihmisoikeuksia.		
2. Oikeus saada ajantasaista tietoa seksuaali- ja lisääntymisterveydestä on seksuaalioikeus.		
3. Seksuaalioikeudet koskettavat vain tyttöjä ja naisia.		
4. Teini-ikäisten ei vielä tarvitse tietää seksuaali- ja lisääntymisterveydestä.		
5. Jopa 2 miljoonaa alle 15-vuotiasta tulee äidiksi vuosittain.		
6. 12 miljoonaa alaikäistä tyttöä joutuu joka vuosi naimisiin.		
7. Suomessa seksuaali- ja lisääntymisterveyteen ei liity tabuja.		
8. Mosambikissa luotettavaa tietoa on levitetty esimerkiksi radiossa.		
9. Väärän tiedon tunnistaa siitä, että se on englanninkielistä.		
10. Tasa-arvoista tiedon saatavuutta voidaan edistää digilukutaidon avulla.		
11. Seksuaalikasvatuksen tulee olla ikätasolle sopivaa, oikea-aikaista ja faktoihin perustuvaa.		
12. Suomessa vanhemmat voivat päättää, osallistuuko lapsi terveystiedon opetukseen.		